

จาก “ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม” ที่เปลี่ยนไปจากอดีตค่อนข้างมากส่งผลให้ “ครอบครัวไทยยุคใหม่เปลี่ยนไปจากเดิมค่อนข้างมาก” ซึ่งนอกจากทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุค “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” แล้ว ยังทำให้ไทยกำลังก้าว

สู่สถานการณ์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ...การเป็นสังคม “ยุคเก็นน้อยอายุยืน” ที่ถือเป็นอีกความท้าทายของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณและคุณภาพทำให้ “สถานภาพครอบครัวไทยเปลี่ยนไป” อย่างไร?...

กรณีนี้ “มีมุมมองวิเคราะห์จากนักวิชาการไทย” ที่ “สะท้อนภาพของครอบครัวไทย” เอาไว้ เปลี่ยนไปแค่ไหน? - เช่นไร?...กรณีนี้มีคำตอบ...

ทั้งนี้ โครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรไทย” ได้รับการนำเสนอไว้ในเวทีสัมมนาหัวข้อ “ครอบครัวไทยยุคเก็นน้อยอายุยืน: ทางเลือกและข้อท้าทาย” จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA Thailand) สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เพื่อสะท้อน “ภาพครอบครัวไทย” ในปัจจุบัน หลังเกิดความเปลี่ยนแปลงมานาน...

จนทำให้ “ภาพของครอบครัวไทยเปลี่ยนไป” ยกตัวอย่างเช่น...ผลการศึกษาหัวข้อ “ความเปลี่ยนแปลง

โครงสร้างประชากร” ของ ดร.จิระวัฒน์ ปิ่นเปี่ยมรัชฎ์ และคณะ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) พบว่า...การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จำแนกกว้าง ๆ ได้ว่า...ภาคครัวเรือน ครัวเรือนไทยมีแนวโน้มที่จะเป็นครอบครัวขนาดเล็กหรือเป็นครัวเรือนรุ่นใหม่ที่อยู่กันอย่างอิสระมากขึ้น ส่วน ภาคชุมชน พบว่าการเงินระดับชุมชนมักเป็นเรื่องสวัสดิการ และค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะใช้สนับสนุนไปในเรื่องเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล และการตาย โดยถ้าหากมีผู้สูงอายุจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ก็จะมีความเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

‘วิเคราะห์’ อิงวิชาการ ครอบครัวไทย (2) ยุคนี้ ‘เปลี่ยนเช่นไร?’

นี่เป็น “ปัจจัยส่งผลกระทบต่อลดลงของประชากร” ขณะที่หัวข้อ “ความสามารถที่พึ่งพาทางการเงิน” ของ “กลุ่มผู้สูงอายุไทย” ที่ทาง รศ.ดร.อำไพรัตน์ อักษรพรหม และคณะ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ทำการศึกษาไว้ ก็ค้นพบว่า...รูปแบบทางการเงิน ของผู้สูงอายุในยุคปัจจุบันนั้น จะมีรายได้ส่วนใหญ่มาจาก 3 ทาง ได้แก่...1.จากการทำงาน 2.จากเบี้ยยังชีพจากรัฐ 3.จากเงินที่ลูกหลานหรือที่น้องมอบให้ โดย ผู้สูงอายุไทยมี “รายได้” เฉลี่ยอยู่ที่คนละ 3,235 บาทต่อเดือน และมี “รายจ่าย” เฉลี่ยอยู่ที่คนละ

2,550 บาทต่อเดือน...นี้เป็นข้อมูลทางด้านรายได้ของผู้สูงอายุไทยที่ผลการศึกษานี้ได้ค้นพบ

นอกจากนั้น ยังพบว่า...มีผู้สูงอายุร้อยละ 70.27 ที่พึ่งพาตนเองทางการเงินได้ ขณะที่ **ผู้สูงอายุไทยร้อยละ 29.73 พึ่งพาตนเองทางการเงินไม่ได้**...นี่ก็เป็น **"ประเด็นต้องสนใจ"** จากรายงานวิจัยหัวข้อนี้

และสำหรับหัวข้อ **"การดูแลครอบครัวเปราะบาง"** ในการศึกษาเรื่องนี้ ศศ.ดร.ศุภธิดา ชนวนวัน และคณะ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า...เทียบกับในอดีต ปัจจุบันนี้ไทยมีครัวเรือนที่ต้องรับภาระการดูแลผู้สูง

อายุเพิ่มขึ้น รวมถึงยังพบว่า...ขณะนี้ผู้สูงอายุที่ต้องดูแลตนเอง หรือดูแลผู้สูงอายุด้วยกัน เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน โดย **"ครัวเรือนไทย"** ในปัจจุบันสามารถแบ่งได้ 5 รูปแบบ กล่าวคือ...1.ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ตามลำพังคนเดียว 2.ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ตามลำพังกับคู่สมรส 3.ครัวเรือนที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ 4.ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนข้ามรุ่น และ 5.ครัวเรือนที่อาศัยอยู่กับคนอื่น ซึ่งไม่ใช่ญาติ

ผลการศึกษายังสะท้อนอีกว่า... **"เพื่อนบ้าน"** ที่อยู่ใกล้กับบ้านของผู้สูงอายุถือเป็น **"อีกขั้วสำคัญ"** ที่ช่วยเติมเต็มการดูแลด้านต่าง ๆ

ให้ผู้สูงอายุได้ โดยเฉพาะกรณีที่ถูกหลอกลวงหรือญาติอาศัยอยู่ห่างไกล...นี่เป็นอีกมุมที่น่าสนใจ

ทั้งนี้ ศศ.ดร.มนสิการ กาญจนะจิตรา และคณะ มหาวิทยาลัยมหิดล ก็ได้นำเสนอผลการศึกษาหัวข้อ **"การเปลี่ยนแปลงแบบแผนของการสร้างครอบครัว"** ว่า...มีที่มาจากปัจจัยต่าง ๆ อาทิ จำนวนบุตรที่สามารถเลี้ยงได้ การอยู่อาศัยร่วมกันของสามีภรรยาในลักษณะต่าง ๆ ตลอดจนบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งทำให้เกิดครอบครัวไทยหลายลักษณะ และทำให้เกิดผลกระทบต่อระยะห่างเชิงความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวด้วย **ที่สำคัญ...ยังทำให้ "นิยามครอบครัว" ในยุคนี้...**

"แตกต่างไปจากที่สังคมเคยเข้าใจในอดีต" ด้วย ขณะที่ผลการศึกษาของ ดร.อนันต์ ภาวสุทธิพิเชฐ และคณะ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็พบว่า...การที่ภาวะเจริญพันธุ์ของประชากรไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง ในระยะ 30-40 ปีที่ผ่านมา ส่งผลให้ขนาดครอบครัวไทยโดยเฉลี่ยลดลง จาก 5.7 คนต่อครอบครัวในปี 2513 เป็น 4.4 คนในปี 2533 และลดเป็น 3.8 คนต่อครอบครัวในปี 2543 กับ 3.1 คนต่อครอบครัวในปี 2553 ประกอบกับการที่คนมีอายุยืนยาวขึ้น ทำให้โครงสร้างครอบครัวและการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างบุคคลในครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไป...นี่เป็นอีกหนึ่ง **"ภาพสะท้อนของสังคมไทย"** ผ่าน **"มุมมองวิจัย"** เกี่ยวกับเรื่องนี้ ทั้งนี้...

เหล่านี้ฉายภาพให้เห็น **"ครอบครัวไทยยุคปัจจุบัน"** ที่ **"แทบไม่เหลือเค้าของครอบครัวไทยในอดีต"** และ **"จำเป็นต้องเรียนรู้-ทำความเข้าใจใหม่"**.